

Otvaranje prozora njihova svijeta

Chris Pascal i Tony Bertram

Chris Pascal i Tony Bertram opisuju kako od djece uče što znači prelaziti granice.

Prema našem mišljenju, istinsko slušanje djece je preduvjet za razumijevanje njihovih osjećaja i iskustava. Ono nam pomaže razumjeti što je to što im je važno i što trebaju u ranom djetinjstvu. Sve su dječje ideje i pojmovi o djetinjstvu, dječjim pravima, demokratskom sudjelovanju i pravu na 'glas' duboko utjecale na naše istraživanje i rad.¹

Izazov koji predstavlja ovakav filozofski i etički pogled, posebno je vidljiv u našem najnovijem istraživačkom projektu *Djeca prelaze granice*, koji ima za cilj dokumentirati priče roditelja i djece iz 'useljeničkih' zajednica u multietničkim gradovima pet zemalja (Francuske, Njemačke, Italije, Velike Britanije i SAD). U engleskom timu smo željeli prikupiti dječje glasove i mišljenja i u dijalogu ih učiniti ravnopravnima s glasovima roditelja i praktičara.

Pretakanje istraživanja u praksu:

Program *otvaranja prozora*

Već prvi rezultati istraživanja u Engleskoj naveli su nas da razvijemo program stručnog usavršavanja za produbljanje nepristranog dijaloga i uvažavanja sugovornika u ustanovama ranog odgoja i obrazovanja kojeg smo nazvali 'prozori u svijet djece'.²

Ova je ideja nastala iz citata Mahatme Ghandija (iz 1945. godine): Ne želim sa svih strana zazidanu kuću, zatvorenih prozora. Umjesto toga, želim da se kulture drugih zemalja kao vjetar rasprše pred mojim domom što slobodnije. Ali odbijam da me ijedna tuđa kultura ponese.³

Bili smo inspirirani idejom otvaranja naših dječjih vrtića različitosti kultura

koje prevladavaju u 21. stoljeću, i načinom na koji ova otvorenost za različitosti može zapravo ojačati povezanost zajednice i identitet svih. Naš rad je također inspirirao brazilski teoretičar Paulo Freire i njegova 'pedagogija potlačenih'⁴ u kojoj autor poziva na izazove rada s onima koje su 'pripitomili' ili 'ušutkali', s jasnim ciljem njihovog 'oslobođenja'. Ovaj je rad realiziran kroz stvaranje 'kulturnih krugova' ili 'susreta' u kojima se simetrični dijalog potiče na različite načine. Popularnost aktivnosti 'vrijeme za grupni razgovor u krugu' u mnogim vrtićima dokazala je sposobnost djece da aktivno sudjeluju u takvim susretima. Ključna je razlika bila u tome što smo ciljano kreirali krugove, u kojima djeca sama daju ideje, stvaraju teme i započinju dijalog, koji je simetričan u smislu distribucije prava sudionika.

Najvažnije otkriće u ovom istraživanju bilo je da su djeca uživala u mogućnosti da govore i budu saslušana. Otkrili smo da djeca imaju čvrsto formirana mišljenja i poglede na vlastiti život unutar vrtića, ali i izvan njega; da su svjesna neravnopravnosti, predrasuda, prosuđivanja koja im katkad obilježavaju životna iskustva. Također smo ustanovili da su odgajatelji povlađivali djeci iznalazeći načine da uspostave povjerenje, te potaknu njihove sposobnosti i odgovornost prije jutarnjeg kruga.

No proces raspodjele moći ipak je bio teži nego što smo očekivali i označavao je potrebu osnaživanja znanja praktičara o različitosti, vrijednostima objašnjenja, rješavanja sukoba i razvoja vještina aktivnog slušanja. Nakon toga predstavili smo cijeli niz strategija kojima se može kreirati demokratsko ozračje s

djecom različitih dobni skupina - od jaslaca nadalje - uključujući i primjenu stimuliranog razgovora uz video, kulturnog kruga, pričanja priča, izrade plakata, fotografija i amaterskog filma.

Nastavljamo eksperimentirati tehnologijom, čime osiguravamo sve veći broj alata i strategija za poticanje djece na govor i pričanje.

Nova pitanja i djelovanja

Naš rad na projektima *Djeca prelaze granice* i *Otvoranje prozora* pokazao je da su djeca sposobna izraziti svoje mišljenje na način koji omogućava stvarni uvid u njihove živote i to kako ih oni vide i doživljavaju. Jasno je da je podrška djeci da govore i izražavaju svoja mišljenja, te bilježenje tog procesa, vrlo složeno, izazovno i višeslojno. Potreban je duboki zaokret u vrijednostima, djelovanju i razmišljanju istraživača i odgajatelja. Odgovornost je na svima nama koji s djecom radimo ili istražujemo, da pokušamo osigurati dječja prava na aktivno sudjelovanje, i u teoriji i u praksi.

Chris Pascal i Tony Bertram su ravnatelji Centra za istraživanje ranog djetinjstva u Birminghamu, Engleska.
drchrispascal@crec.co.uk
drtonybertram@crec.co.uk
(www.childrencrossingborders.org/index.html)

1 Langsted (1994) *Looking at quality from the child's perspective*. U: *Valuing Quality in Early Childhood Services: New Approaches to Defining Quality*. Paul Chapman, London.

2 Bertram and Pascal. *Opening Windows: A handbook for enhancing equity and diversity in early childhood settings*. Amber Publications, Birmingham.

3 *Teachings of Mahatma Gandhi*. Uredio: Jag Parvesh. Chander, DJVU.

4 Freire P (1972) *Pedagogy of the Oppressed*. Penguin Books, London.